

Ханшиг баазарар кишигээ оёо сааһа хас да сым аастың, кэм кэрдэн уларыйдын саамай кэрэ үмүдүлүбүт ахтылганнах кэм. Оёо саас, биллэн туран, оскуста олохун кытта быстынат сибыстэх; оскуста бастагы хардылар, үрөхкө ситиһилэр, чутас дождоттор, араас тэрээһиннэрэ кыттың, күтүүдэх сайынны сыһыалаң уода. Бу кэмгэ киһи бэйэтэн саастыһаахтарын кытта алгыһын төрүөртөлүкүдүүр, аннараар дьоруура сайдар, коллективка сатаан сыддар, дьону кытта бииргэ сыдыан түмсүүлөх, эһиэтэһиэтэх буоларга үөрөнөб.

Үгүс колумиз ичмакка
толошнов пионерская кам үтүө
ойдобулү хаалларбаста Кытыастар
кыһыл хаалгыс, дирбизинээх-дар-
бааннаах сבודар, тумуровская
хамсааһын, кестер тула түмүү.
Сэбирскэй былаае үрэллбиттөй
кытта, бастагы Президентт
М.Е.Николасв быһаччы ойбулунун
СР оролорун обществнай
түмсууэлэрэ тэрилдибита. Наир-
нальнай концепция олоххо киири-
тигэн саханы сахалыы эиттиэххэ
дизн туһаайыһынан үлэ сагаланаар.
Республика бары оскуолаларыгар
өр түмсууэлэри союһун председ-
телэ Н.А.Барашкова сүрүннөһөн,
биир дойдулаахтыг А.П.Оконен-
никова "Энксиби" авторскай про-
граммата правительством биир-
танан, олоххо киирбита. Координа-
торынан Т.М.Ильина таһаарыыла-
ахтык үлэлээбитэ. Онно олодуран
"Чурапчы кэскилэ" өр тэрилтэтэ
1993 с. тэриллэр, салайааччынан
К.В.Харитоновна аһаһын үлэни
сагалалабыта.

Бишгийн улуустаагь "Чурагчы кэскилэ" улуус бары оскуолаларын орт тэрилтэлэрин хабар. Орт холбохутара күн бүтүн инники пюнерский хамсааһын үгэстэрин: тимуронский хамсааһыны, кыра саастах оролору кытта шэфэтаньент, тэрилтэр үөрүүлээхтик ылымны, көстөрү, туристический слеттары, походтары, субэтушпуктары, акциялары тута сылдьар. Биир тэрилтэ оонугар араас түмсүүлэр оскуола айны элбэхтэр: бары оскуолаларга пресс-клубтар, пюнерский этэрээттар Хадаарга "Сындал", Аммага "Айыгы", "Эдэр юркинецтар", ЧРОСИО-га, Хатыны орто оскуолалар, педагогический этэрээттар Төлий, Одлуунт, Быхсы, Сынгал орто оскуолаларыгар, орт парламена улуустаагь гимназията, телестудия Д.П.Коркин аатынан ЧРОСИО-га, С.А.Новгородон аатынан Чурагчы орто оскуолалар, Амма, Хатыны, Хайдахыт, Сынгал оскуолаларыгар үлэлбиллэр. Научнай, интеллектуальный обществолар, патристический кулууптар, огу тэгэ рол хамсааһын, ди-джейдэр, гитараны таптааччылар, эдэр туристар түмсүүлэрэ уи да бааллар.

Улууустаагы үөрөнччилер бай-
ани салайаалар "Сүбө" түмсүү пред-
седателинан катчыга үс кыл устата
Чурапчы гимназиянын үөрөнччи-
лери Ныургун Захаров үлөзөтө.
Кили тирийгизилген реабилитаци-
оннай кили олоорун кытта быһачы

сизбэс олохтосно, "Аһамал уоранчылар конкертэри, орлор ыһыллар дьаһаллары байлалар ыһыллара элибэстэ. Хас бээрден улуу тэрэһинилэр сүбэ чилимнэригэ тэбис-тэкигэ улааталлар. Кинилэр ортолоругар Уйгу Григорьева, Аллина Захарова, Юли Моностырева, Настя Ноева, Саргы Дьяковская, Кеша Яковлев, Саргылаан Бетюнов, Ваня Авелов, Ваня Дьяковский, Толи Моностырев, Гаия Репетняков, Айсен Толстоухов уонна да атыттары ааттыахха сөп.

Тохсуннууга ыгытчыбыт улуус үөрэнэччилэрэи форумугар оскуола орт тэриигэлэрин үлэтин улаада, билигин кэм орто ордук туту сөбүлээн дьарыктанарын, пионерия историятын тула кэпсэтиилэр, оролор бырайыактарын дуулуунун барбыта. Бу көрсүүнү түмүтүнөн ыгытчылар ула сага хаймхалара, улуустаагы "Сүбө" сага састааба суумардымита Председателии Чурапчы орто оскуолатын 10-с кылааһын үөрэнээчигэ Толя Монастырцев таһыһыбыта.

Көпникки улдуусу тутугар саха-
лыы тыллаах "КВН" кизиттик та-
ныйда. Бу үлэни республика ор
общественнай түмэүүлэрин союуун
председателэ Геннадий Иванович
Охлопков сүрүһүтүр. Ыйыт "Сы-
тыы сырбайдар" (Алар), "Чолбос"
(С.А.Новгородов аатынан Чурапчы
орто оскуолата) регионга кыайан-
нар, республикага кыттар быраабы
ылбыттар. "Сытыы сырбайдар"
"Бастык корудуос" дии анал аат
кайылылааһынан таарыстылар, ха-
маанда капитана Дарията Макси-
мова "Күн күлүүк" аты ылбыта.
Ону таһынан видеоролик кусту-
руһутар бастаы мистэни ыллы-
лар. Сыралаах үлөлөрө сыанааһан,
бу хамаанда салайааччылара
Алар орто оскуолатын директе-
ри иигэр үлэр солбуйааччыта
В.Н.Ноговицына Ил Түмэн грамота-
тынан, оскуола библиотекара
А.Н.Шелозова Бүтүн Россиягаар
оор тэрилтэтин грамотатынан
наараадалаһынар.

Муус уотар ырга СКМаков аатынан Турагы гимназиятын ба-
затыгар орбобщественнай тэригга-
ларин фестивалэ буолан ааста. Бу
оскуола ор тэриггэлэни салыаач-
чыга В.Н.Семенов республикатаары
"Бастыг баһаатыг" куошкурус ы-
аһыллыага буолан, ор киги орпу
игиһигэ үлэгэ кэдүүстээн

жүрлөрдө. Фестиваль алта хайыж-
хаанан оюу тереңдигин, бирдиги-
лээн оюлору, учууталлары уонна
төрөттүгү хабан илосиг тогулун
кытылганна.

Оролор бырайыактара секциязы 1-кы мистэти - Аллина Дыкотова, Вадим Макаров Кытааных орто оскулатын 4-с кылааһын үөрэмччилэрин бырайыактара ыла. 2-с мистэти - С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскулатын 4-с кылааһын үөрэмччилэрэ Даяна Покномарева, Валерия Григорьева "Дойдум минэ бырайыактарынан тарастылар. 3-с мистэти - Кытааных орто оскулатын 11-с кылааһын үөрэмччилэри Вани

Дячновский "Од тэрлэгтний бэл-
раймистара" дүн тизмэн
тигсэ.

"Манчаары оогнууларын сув-
нирдара уонна оогнуурдара" сек-
цига 1-ы мистэ "Тыванын рес-
публиката" дигэн тизмэлээх Пермя-
ковтар дьиз кэргэн, 2-с мистэ "Кы-
таанах кээмэл" дигэн тизмэлээх
Мироновтар дьиз кэргэн, 3-с мистэ
"Эрэл" ор тэриллэгитэн Хатыны
орто оскулатын 4-с кылааһын
үрэнсүүчүтэ Тамерлан Матвеев
бүдүһүлэр.

"Айыуны харыстыруун" эко-
логический байрайыктар: 1-кы ми-
нестар - "Расширение площадки по-
селеных культур ЛТО "Араскы" в
местности Кыстык "Кутда" дизи
байрайыгынан "Амма кээмиз" оор
торилткөз, салайааччылары Инан
Иппокентьевич Сынцев

тагьастынар, 2-с мѳстѳр С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскулатынтан "Эрэл" ор тѳрлѳтѳтѳ, 3-с мѳстѳр "Экология мѳей школы" дѳж бѳрайыагынан С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскулата (сыйлааачы С.Т.Григорьевна) ааттанылар.

"Төрдөхөх перемениалар" секцида 1-кы миаста - "Кытаанах кичи", 2-с миаста - Сылан орто ошкулалыгтан "Долгу", 3-с миаста - "Гимназия республиката" оро тэрилтэлэро буюулулар.

“Тыя сиритэр оһорор ордук” нидеорониктар күрэхтэрини секциятыгар 1-кы мизэстэ – Алаһар орто оскуолатын “Сыгыы сирбайдыар” КВН кулууптара, 2-с мизэстэ – Хай-ахсыт орто оскуолатыттан “Эрэл”, 3-с мизэстэ – “Амма кэскилэ” ордлоро таарыстылар.

"Бастың төрөнүтү кэмизтиэтин" көрүү секцидоттар 1-кы мөмөстө - "Холумтан сылааһа" Чурагчы пәһилитиэтин "Улыбаһа" уһууаанын төрөнүтүтүн кэмизтиэтин үлөтө иһин барыта сөррө кинг далаһыһаах үлөлөһүн бары да астыһа көрдүбүт. Бу үлөһүн уһуутһаах педагог Прасковья Иваницын Попова кыһаа туһан үлөлөһөр 2-с мөмөстө - Чурагчы гимназияһын төрөнүтүтүн кэмизтиэтин, 3-с мөмөстө - Боллоһо орто оскулаһын 6-с кыһааһын төрөнүтүтүн кэмизтиэтин аһтанһыһаар.

Бу курдук, араас тэрээһиннэр
улуус оҕторун общественнай тэ-
ригэлэрин түмэ тирдан ыстыыта
тураллар.

Светлана СИВЦЕВА

Билэ хайт 19 жүз - оро саас умрубат жүз, цорхуузах бьрааһынньага Бары калуно тикердэры, үмэлэи аастын баһатайдары, салһаачылары үбүлүйдээх бьрааһынньагынан итти-иштиг эгэрдэлбис!

Эдэр хэлцлэнэ ёнчатын хэлцлэнэ оро тэрилтэ-
тын суалтата үрдүгүн тохоголоон туран, Саха
Республикатын Президентэ Егор Албанасевич
Борисов тахсунуу 23 күрүр Ил Түмэн депу-
таттарыгар туһаайа: эппитэ: "...күнүрү ён-
чат күтүн куоттарбат, сүрү сүтэрбэт
туһуттан оро хамсааһытын сүрүнүсэттээ-
хитэ...". Ол чэрчатынэн республикабыт үрдүгүн
биир сыаллаах - соруктаах оро тэрилтэтин тэ-
рийиһигэ бу сылаа ылаан ыларыйдылар киириэх-
тэрэ.

Бийиги улууспутугар бу чэрчитинэн иэс саргаана. Оро тэрилтэлэрин үлэтин сорооскутууэс аналлаас кэсэтиилэр хас биридди оосуоланан, улууспутугар ыытылыһааһылар. Бастың үлээх Д.П.Коркинаатынан ЧРОСИО "Эдэр коркинец" тэрилтэтин үлэти дүрүктэри ил-тэр үлэс солбуйааччы Т.Н. Решетникова туруо-руутукан, Чурапчы улуутары үрэх тэрилтэлэ-рин Сэбиэтигэр үлэтин уотута ырытылыһаа. Түмүкэ оосуолалар бу хайыскага үлэлээр то-руннара ыытылыһаа. Оро тэрилтэтин үлэти-халлаа улахан кили кыттыыта суох табыл-лыбат. Онон хас биридди салайааччы оро тэри-лэтин үлэтигэр болорто илара билгичиллаас.

"Ийэ дайдуулар, тэрөөбүт сирбэр, үрэнэр оску-
лабар бэриһинэлээт буолуом. Уораттэ кыһаллыам,
бэрээдэктээт буолуом, кырдыабаастары ытык-
тыам, иомолоһуом, кырдалары кэмүскэһиэм, тэ-
рыттам бисэрэр сүрүдэттарын толоруум, бөлөбүн
сыйыһанарыам, чаа ойдоот-санаалаат, боро турук-
таат кыһыһы киһи буолан татхыам" диэн мэл-
тикэ тылларынан салайтарар кээр кэмсэри ыч-
чат киэн туттар оро тэрыттиэлэрин үчүтэ сэр-
гэтсийэ диэн эрэнэбит.

Барыгынтар кытаснаа дорубуйаны, саакы
сандаланы сандасы, тумалсыр эйгэр болгопто-
ну, дыа керегиттигэр ойдоһуну барарбын.

К.К. ЧИЧИНАРОВ

Чурагчыя улууһун үөрэҕин управлениетын
начальнига.

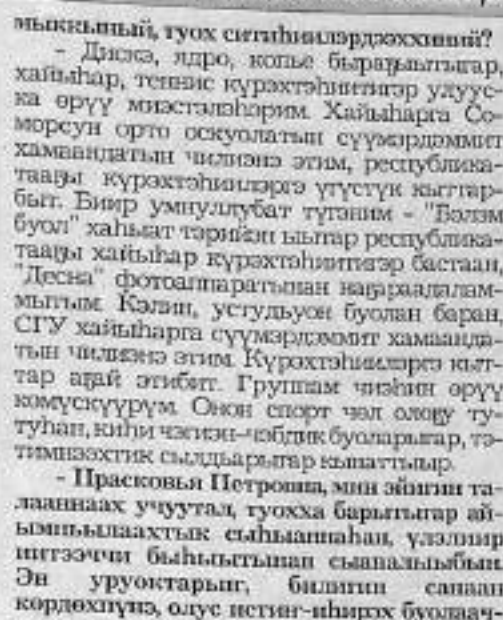
«КОММУНАРСКАЯ» СБОР ЫТЫЛЫННА

РИК Константин аатынан Амма орто оскуола-
тыгар үөрэнэччилэр сүбэлэргэ сылпын ахсын олут-
көхтөөх, интэриөһүнэй "Коммунарскай сбор" диэ-
күрэхтэһини ыыталлар. Күрэхтэһингэ бэлэмнэни-
үлэтэ эрдэгтэн сагаллаар. Оскуола оҥолорун сааста-
рынан хас да этэрээккэ араараллар. Сүбэ үөрэнэч-
чилэрэ хамаандалар тэрииллэрин хонтуруоллуул-
лар, сүбэ-ама буолаллар.

Бийыл муус устар 19 күнүгэр оскуулабытыгар төрдүс төгүлүн "Коммунарский сбор" ытытынына. Үгэс курдук үөрөнөччилэр сааһынан арахсан, этэрээттэргэ хайдан, хамаандалар икки ардыларыгар күрөхтөспөттөрө. Хамаанда аайы үрдүкү кылаа өлөрүттүгүн иккилии инструктор аһамылта 6 хамаанда илин-калин түсүһөн күрөхтөспөттөр. Бийылгы сбор уратыга джэ 5-с,6-с кылаастар эмгэ кытыһылар. Бастаан хамандыырдар табатык "бомбонан" бырахтылар, туһунулар, мэхэни туораатылар. Ол кэннигиттэн бары уруксу курдук погон былдыастылар. "Зарница" саамай тыһааһынаах оонньуутугар Айсен Сухомиясов хамандыырдых 2-с этэрээт кыайды. Дьиэргэ киирбөн, хамаандаларбытын билигиннэрөн баран, станцияларынан айаннаатыбыт. Бэйэни салайыныы өлөрүө туһумэх аайы хамсаныылаах, көрдөөх пардаах оонньуулары тэрийбигтэрэ. Түүн 1 ч. уоттаах-күөстээх кэнсиэр, үнүкүү буолла. Оҕрлор бэйэлэрин талааннарын чагылхайдык көрдөрдүлэр. Сарсыарда 6 чааска нэһилиэк устун хонтуруолунай бакалтаргы көрдүү бардылар. Күрөхтөһии сарсыарда 6 чааска түмүктөннө. Бары үөрөн-көтөн, сылаһан дьэти бигигээ тарастыбыт.

Күрэхтэнийн кэмгэр аравс саастаах да буюулар
быт түмсүүлэхэлтийн көрдөрдүбүт, бэйэ-бэйзэбиги
эр дотордуу дыон быһыыгынан көмөлөхүстүбүт.
Сбор олус көхтөөхтүк, интэриэһинэйдик ааста
һимэлти үөрэх дьылыгарамиз үгэс курдук тэриллэра
оллар дикэн багара хаалабыт.

Таня СОБАКИНА,
Мотти ИГНАТЬЕВА.

Тыяканын, туох ситиһилэрдэхсин?

- Дьээс, лэдрэ, колбэ быраахалтыгар, хайыһар, төгүөс күрэхтэһинигэр улууспа өрүү миэстэлэнэrim. Хайыһарга Соморсуң орто оскулатын сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэнэ этим, республикатааҕы күрэхтэһилэргэ үүстүк кыттарбыт. Биир умнуллубат түгөнүм - "Бөлүм буол" хайыат тэрийиң ыйтар республикатааҕы хайыһар күрэхтэһилэргэ бастаан, "Десна" фотоаппаратынан найраалаптаммытым Кэлин, ускудьусун буолан баран, СГУ хайыһарга сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэнэ этим. Күрэхтэһилэргэ кыттар арай эгизбэт. Группам чилиэн өрүү комүскүүрүм. Онон спорт чөл олору тутуһан, киһи чэгити-чэбдик буоларыгар, төтүмнээхтик сыдыарылар кыпаттыыр.

- Прасковья Петровна, мин эйиги талааннаах учуутал, туохха барыгыгар айыһыһаахтык сыһыманнаһан, үлэлтир итгээччи быһыыгынан сыанаһыһың Эн уроктарың, былыттың санаан көрдөхпүнэ, олус истиги-истиги буолдаҥ

Дийлж иргэнтэй ойшохуу, ойшохуу баар буоллар, олох туруктаах буолар. Олох-хоро арахынай баар: компромисска бары, сөпсөсөт буолууну утальгыны. "Мин да мин" дий сырттаахпытна, дийэ кэржэ белахыннагы ыарыан сөп. Ылагла жим эрэ хайаан да биригээтүн, мээстэтүн, түтүнөн көрөн, "уступайдыахтаах", мин "уступайдыабыт" албах буолуу. Үлэ да үлэ дилин барат, дийтөгөн барыла, дийэрэ көстүбөт буолуу ыал олохун айтыратар дий саныыбын.

Дийз кэргэнтэ ага сүрүү орууду ылар дин салһыбыл Ого эмгэз ону ойдуу ухалтар. Эр киһиизэ өрө туттахха, эр киһи өрө тахсар, сайдар. Вийһи дийз кэргэнтэ "ааһыт билиһин кэлэи" мунуһулар элэ дийэ

- Суурин улзах тайланан оюлорто саха үгэһин тутуһар тылыны ингэрэргэ дуу-дубаһын Неплюзия бастагы дирижтор Алёна Степановна Иустюкина оро-го-тоттоонкоо илгитиһигэр болормо уураар этэ. Спектакль туруорууну, кэпсирэ, хору тэ-райиһы оро сайдар биэр хайысхата дик-тириһирэ. Координатордыр кэмээр Алёна Болдунжойу, Коли Ефремовы ырыага бэлэмизэн, ретижинары, респу-бликатаагы "Хотугу сулу" күрэхтэһиһэ ситиһиниэхэтик кытыннарбытым. 1996 с. Суорун Омолякин "Хотойдор хоту көтөллөр" спектаклын туруурада режис-сердиһыбым Омолякин састаах кыл-лаһа.

СЫРДЫК САНААЛААХ ҮТҮӨ КИҢИ

Орто дайдууга сырдыгынан эрэ сыдыаайа сылдыар дьон баар буолар. Билиги бугунну ыалдыһылымт, чаасчы да, иэйиэхситтэн энэрээнэн, айыһыһыттан арчыла-нан, килһизээ хаанник бабарар түгүннэ субэ-ама буолар, алгыстаах тылын, ыһык-таах санааларын тизирдэр, арчыһыыр-араначчыһыыр дьобурдаах ыттык-мааны киһи, улахан дьиз кэргэн күн-күбэй ийэтэ, эйбэс эбэтэ, сааха Далбар Хотуна Прасковья Петровна Смирникова буолар.

- Прасковья Петровна эйгийн олоогын бичир хэрэ-бэлнэ түгэннээ, үбүлүйгүйнээ, истигийн эцэрдэнииний! Эн Чурагчы сиргэр кийвигт буолан сүктэн кэлэ, Григорий Викторовичтыын дымлаабыгын холбоон, ололонон-урууланан, билигит Чурагчы нэхилээгитин бичир бастыг-мааны ыала буолан олоорудут. Төрдүн-ууһун туһунан аабааччыларбытыгар билснһин-нэригэр буолаарай?

- Мйн 1953 сыллаахха Амма өрүс үрдүгэр Соморсуи лэһилиэгэр Татьяна Инновентьевна, Петр Петрович Тарабукиннар 8 оролоох дьыэ кэргэттэригэр төрдүс оронон кун эирэн көрбүтүм. Очотоогу көмгэ үөрэхтээх киһи арылах, ийэм паччаалынай оскуола учуутала, арам Дюкуускай ведучилищетын саха тылын салаатын бүтэрбит. Оскуолага үлэлиир кэнигэрараас сылларга саха тылын, математика, физкультуура предметтэрин үөрэтэр, дэлгитэр талааннаах учуутал эбит. Учууталлартан биир бастакынан "РСФСР үөрэтиригитин туйгуна" үрдүк ааты илэрбиттэр. Билэргэ төрөөбүттүрүм бари анал бэстэл, олохторун билан олохтоолор.

- Билигтэй анигыг үгүйсгэж, оюугуу итгэлтэй боштуруула, кистэл буулбатах, ыараан илэр. Эн элбэх оёолоох дэмж кэргэнгээ уламшгт ийни буолан туран, туту ордук бэлдэнгээ эгэй?

- Кыыс оёо - омул анила. Кини алаһа

- Иймдээх арабыг бийшгитни эйэлээх, илгээх, байр-байрбигийн ыгыгатахар тана илгээхтэрэ. Баччаантаг дээрн калыһарсан көрө илгээхт. Үлгэрэ, спорка кыра эрдэхиттэгэн сыһыаран улаатыһнаарбыттарэ. Оролор дусбэг, теннис, хайһыар спордун көрүлгөрүнэн дьарыктаһар этибит. Дьэ кэргэн илгэр үтүө үгэһин билиһин бэйэбит ыал буолан олорон, салгыыбыг. Төрүт обүтэ сирбигитгэр Амма Соморсунтар сыл айы аймахтар, өлөрлөр, көрсөн мустабыг. Таас Хайа дьэн эһэбит огтуур сиригэр сөтүвлээн, балыктаан, сыһыанан, айылы кэрэтин көрөн, дуоһуйан ааһабыг. Көлөр кыстыкка күүс-уох ыһыанарыг. Ити илгити билиһин билиһинэ дьэн сагыһабын.

дьэнн арагаччылыһар, нэрнэ дьэнн илгээһинир. Эи улахан дьэн кэргэн күн күбэй илгэ буоларын. Байыг дьэн кэргэн, дьэн кэргэн сыһыанан, үгэстэрин туһуһа билиһинир эрэ.

- Кэргэним Григорий Викторович кытта кыра эрдэхиттэгэн билэр этибит. Аммага кэлэн үөрөнэ сылдыбыта. Оттог устудьундуур кээммитигэр ордук ыһа билсэн, 1976 сыллаахка ыал буолбуһу. Биир сыл буолан баран, малнаһы оробу. Света күн сирин көрүтэ 1980 с. Григорий Викторович тыа хаһаайсыбатын факультетин бүтэрэн, Боллогор зоотехниһан аһамыта. Оно көһөн тахсыбыһыг. Үс сыһыан арабыг управляющей бу-

Уруксу кэмгэ оролор, биһиги, урукс бүтүө да, салааскаллыы, хайыһардыыа, киһиэ өттүтөр волейболугуу ыстанарбыт. Оскуола сылларыттан сайын оҕоо үмэлээч, элбэхтэ хамсаһан, илииниз от охсон, хара үлээтгөн толлубат буола улааппыһыгыт. Үлэ киһи киһи буола илгиллэнитигэр улаахан суолтадаах.

Мин 1977 сыллаахха СГУ физика-математика факультетын бүтэрэн, физик үөрлөн бэлэбигим. Устудьуоннуур сылларбар "Дьюкисебиз" тугар этэрээтинэр комиссар "Удускуебиз" тугар этэрээтинэр комиссар улуулэбигим. Муомара, Уус-сараппан улэиэбигим. Мунуора, Намаласка хотон дьэ туһуппунут. Улахан юби дьэи суох, ыччаттар бары берэдэктэххитт, бэйэбитин бэйэбит көрүлүн, ас астаан, мас мастаан, үлэ араатын баргытын онготор этибитт. Ким да табахтаабат, арыгы дэгэн суох. Олус баһиэ-лайык сымдыбылытыт. Устудьуонаабыт сылларым - олохтон саамай сырдык, умнуллубет күмүрэр.

— Адам өтүнүзү өбөм Ольга Иванова ий-
этин кытта биригэ төрөөбүттэр. Биригэ
төрөөбүттөрүм бары ылыһар доһурлаа-
тар. Эдэрийэ, Наталья Аммосова, Ди-
ринкэһэ народнай театр уус-уран салай-
ааччыһынан үлүэһэһигэ, СР култууратын
туйгуна. Балтым, Татьяна Никитова, оро-
дирдиргэтэи улахан сыһана тахсыбыта.
Москвада, Башкырияда "Саха сирин күнү-
рө" кэлсиэригэ кыттыбыта. Дорообо, сааһа-
арар саһарга" диип ырыата радиодо иһил-
лэра. Элбэх саха орто бу ырыанан уһуһа-
ра. Талыа сурук бөрү кэлэра. Билэтин Нам
2-с нүөмүрдэх өскүсүлэһигар дириэктэри
үөрөх саһыһар саһыһар.

Емельянов Николай Николаевич, музыка учуутала, 2 сыл үөрөнүгүгө Ырыа аралыны үөртөгүн, чагыушылары, билээр ырыалары ылыппыр элибит. Онуо музы-кага сыгытылгым буолуо. Оччоттору-көмгө Ырыа барыта нууччалыы үөртөтүл-лөрө, ылланара. Ол иһин албох нууччалыы ырыаны билдигим. Билигин нуруот ырыа-тын толорорбун, тойуктуурбун сөбүлүүбүн.

- Кылыс ою - омул алама. Кылыс алаһа дыйын араначчылыыр, нэримэ дыйын иччиллэр. Эи улахан дым кэргэн күн-күбөй иһэтэ буоларын. Байык дым кэргэн-ниг, дым кэргэн сыдыһаның үгэстэрин сүбүлэн билгиллиһиң ээ.

- Кэргэним Григорий Викторовичы кылгта кыра эрдэжлэлтэттэн билсэр эмбел. Аммада жэлэн үөрөкү сындыгыбыа. Оттох угсудуоштур кээминигээр ордук ыкса билсэн, 1976 сыллаахха ыал буолбуппун. Ыйар сын буолан баран, маннайты өрбүт. Сөгө күн сириин көрбүтэ 1980 с. Григорий Викторович тыа хайаайыстыбатын факультетын бүтэрэн, Боллогоро зоотехниканы анааммыга. Онно көһөн тахсыбылыт. Уе сыллыан адыт управлюющей буолбута. Бу кэмгө уолбут Петр, кыыспыт Манна, кыра уолбут Павлик төрөөбүттэрэ. Григорий Викторович 1987 с. "Чурапчы" совхозка дириэктэринэн талланан, Сыланга 5 сыл оорбуштут. Манна Танопа төрөөбүтэ. Адыт эпизодический салайар үлэҕэ сыллар буолан, мин үксүн өрөкөрбүн кылгта дыһыр олорубутум. Ол да буоллар оскуола, нэхилээк ологуттан туора турбакка, бары тэрээһиниэрэ көхтөөхтүк кылгтарга кыһалларбыт. Холубур, Сылан нэхилээтэр 5 өрбүтүнүүн дыһ кэргэн ансаамблыын куокуруһугар ылган, 1-кы мисткин ыһылыт. Орлорбун хомустурун, соһиэтиэчү бэйэм верашитим.

Видигийн оролцорбут байдалд тусна
малар. Улахан кылы Светлана чааһаай
предприниматель, көргөз Леонид-исто-
рик, иккы ууш оролсохтор. Петр көргөни-
эн Светалыын иккы кылы оролсохтор, Не-
рмонрита баалдар. Мария көргөз Гаври-
лыын эмиз иккы ууш оролсохтор. Павел
«Сахатранснефтегаз» специализи, көргөз
Любильын Дюкуускайга ололсоллор. Кыра
... ..

Дүнэ нэргэнгэ орлор, сэлтэр элэнгэ
сэлтэрэлдэгэ – бүү үрлүк дьол.

1978-с Чурагчы орто оскулатыгар физика учууталынан үлэбин садалабы-
гым. Бэйэм сахалык куттаах буолан, 1992
сыллаахха национальнай коллекцион ки-
рибит кэмигэр төрүт култуураны үөрөтөр
учуутал буолбутум. Ойлолоруларча-той-
уула дьарыктан барыгым. 1995-с Чурап-
чы гимназиятыгар ыгырыллан кэлэн,
төрүт култуура, Кыыс кuo предметин учу-
уталынан үлэлэбимин. Кыргыттары нэ-
рэнэ көрөкчүлө, алооххо бэлэмнээх буо-
ларга тейаһаарым.

Олох - уустук Сьалха-халты тутгунан, киһи олоҥор алдаанара ыраахтан кэлбэт. Киһи эрдэттан бэлэм буолуохтаах. Олох

В.С.Яковлев - Далай үбүлгөйүгэр анаал, 1998 с. "Тулаайах оро" романынан "Олох туһа" дээн ааттаан, спектакль туруоруллушту. Көрөөчтү бу үлэһитин олуе үчүгэйдик ылыммылтан эрдийиз, Гедоль "Ревизор" спектаклын түбөөбүнүгү.

Былшырын 2012 сыллаахха Эрилик Эристин төрөөбүтэ 120 сылыгар анаа "Буура Дөхсүн" олоҥхону сыанада туруорулуптут. Бу үлөбүг уратыла даан нимаан уораначчылар, тороппуттара, учууталара бары кыттыбыггара буолар. Ньургун Захаров, Афоня Гулиев, Саргылаана Монастырениа курдук уруксуттан олоҥхолуур ордулар олоҥхону туруорарбыгыгар тоһуу күөс буолбуттара. Көрөччү собулун, "Айыны" духобунак кавказча иккисини кыларбытут.

-Эийгийн бэйлэг үзэлнээр улахан тэрлн-
тэвэр – гимназияда арчиахыг, алгысчыг
бэйлэг, бэйлэгнэн бэйлэгнээр, отгон мэхнэ-
нхнй, бэйлэгнхнй курдук мэлл да онон дьа-
рыгчлбат.

Орлор итгэлгэ кэирэн эрхшээр, сани-туому тууһуу бадр буолан эрэр дөө саныһылы. Күһүт айы итгэрэиэксэ кэирбэт орлорбутун арчыһыһыт, саас эк-эксэмэ туугарыһа иһиһэ бөһүтүн ханан арчыһыһыт дээн көрдөһөлөр. Орлор арчыһаһахтарыһа, көмүскэмтэх буолар курдук саныһалар Туох барыта ай-ылдыгы кытары ситимизжүн умнуо суох-таахпыт. Бөйбүн улахан алыһыһыт кур-дук санаамаһыһын. Ол эрэри кини эх сүрүттэн эһитт үтүө санаата тийиэхтэ-эх, оһо итгэрэһиһэ. Тыл күүһүтэр итгэри-һиһи.

-Иистэнэр, бэлхэбайлдынр буолан эрэбин, Сибээккэ үүнэрэбин. Ойуруоттаахтын. Былырынын биэр идэлээхтөрбүн кэлтэ. Москвага бара сылдан, биһиги, сахалар, тагаспыт-саһпыт үгэспит, культуурабыт баар эбит диэн, омуқ, киһи быһыытынын бэйэбитин чинистээхтик сананан кэлбиппит. Миил сажа буоларбынан кээн туттубутум, астымыгытам.

Кытайга бара сыңан, кытайдары
наһаа үлэхтэ поруч дин санаабытма.
Сарсыардаттан кара киһэххиттэ дээрэ
үлэһиллэрэин сохтутум.

Одох тэтгэмжлэхтэй уялрыгйр. Баһыр-хай сайдын барар. Промышленности са-хычната сыстыа, эхнэ болыныгтыа, сата-быллаах, сайдын диги эхнэ саппылыгты

Күндү вагъаччылар, Прасковья Петровна фольклору, кыраабы (чапчы)эр оролорго аман элпег алгыфынан ыстатыр-абын түмүктүүбүн.

— Кассиртынг тахиангээх, комиссас санаалаах кун улуус дьонун кэрэни кэрэс-
сир кэччэри бичигтэтыгар алыстын
ахастарым буолун: урантай сахалар
туох туурулаахтарын, халтан санаа-
ахтарын, кичтэн калымаастарын, ту-
гунан дьарыктамалыттарын, сирдэ-
рин-туомтарын, ырыаларын-тойукта-
рын үрүстүтэр үөрүйт кэсэн-диргэ-
истын, билиигит-көрүрүт кэнээтин,
санаабыккэт санаалан истын, сата бу-
лан санааарын, урантай буолан үрүйдэ-
иинг!

НАГАЙКИ ПУХОВА

тууруньуука, чэллээрэ уонна субуутаба тахсар.